

Geográfus Hírlevél 50.

Következő szám várható megjelenése: 2018. szeptember vége
Hírzárás: 2018. szeptember közepe

Szeged, 2018. június 21.

TARTALOM

GLOSSZA

Huszonöt éves a geográfusképzés (Mezősi Gábor, Szeged).....	3
---	---

TUDOMÁNY

Táji-környezeti konfliktusok a Homokhátságon (Hoyk Edit – Farkas Jenő Zsolt – Lennert József, Kecskemét)	8
--	---

Tájkarakter-kutatás – kísérlet a táj megjelenésének objektív értékelésére (Csorba Péter – Túri Zoltán, Debrecen).....	14
---	----

KÖNYVISMERTETŐ / KÖSZÖNTŐ

Kétszer negyvenöt (Géczi Róbert, Budapest – Kolozsvár).....	16
---	----

KONFERENCIA-BESZÁMOLÓ

Térinformatikai konferencia és szakkiállítás a Debreceni Egyetemen 2018. május 24–25-én (Lóki József, Debrecen).....	19
--	----

„SZÁMFORDULÓ”

Geográfus Hírlevél – ötvenedik szám (Mezősi Gábor, Szeged).....	20
---	----

IRÁNYTŰ

Földrajzi, magyar nyelvi és szövegértési „lecke” nemcsak „fiúknak” (Hevesi Attila, Miskolc).....	21
--	----

TUDOMÁNYOS ÉS OKTATÁSI ESEMÉNYEK	23
---	----

Huszonöt éves a geográfusképzés

Egy szakma indulása és sorsának alakulása hosszabb elemzést érdemel. A most bemutatott rövid összefoglaló főként a történet kezdeti lépéseit foglalja össze, helyenként 15-20 éves írásokat idézve. Az ezen idő alatt kiképzett több mint 2000 geográfus a szereplő munkaadók, munkavállalók számára részben sikeres vagy kevésbé eredményes volt. Ennek elemzése egy ilyen fókuszú konferencia eminens feladata lehet. Az biztos, hogy a geográfus identitás kialakulását sem a környező gazdasági, sem a társadalmi háttér nem segítette. Vélhetően ezért folyik ma is rendszeres eszmecsere a geográfusképzés tartalmi és szerkezeti kérdéseiről.

A geográfusképzés indításának 25 évvel ezelőtti indokai

A geográfusképzés valószínűleg nem új keletű Magyarországon. Persze ez attól is függ, ki mit gondol a geográfusról, mint szakmáról. KISS János, ifjú geográfus kollégánk 1994-ben szociológiai felmérést készített a geográfus hallgatók között. Az egyik kérdés az volt, hogy nevezzenek meg néhány hazai geográfust. A válaszok összegzése azt adta, hogy a legnagyobb magyar geográfus SZÉCHENYI Zsigmond. A további helyeken hasonló nagyságok szerepeltek. Ezt a képet persze a hallgatók az iskolából hozták magukkal, és csak kevésbé hibázathatók érte. Legfeljebb annyiban, hogy az egyetemi státusz elnyeréséért kijáratlan útra is hajlandók voltak lépni, olykor kevesebb tudással. Sokunknak azonban más képe alakult ki a geográfusról, hisz rövidebb-hosszabb „nem keleti” útjainkon láttuk, hogy ez tényleg tud, mint önálló szakma is működni.

Itt lehet visszatérnünk ahhoz, hogy mennyire is új a geográfusképzés Magyarországon. A pesti egyetem első földrajz professzora (HUNFALVY János) 1870-ben kapott kinevezést, ami korainak számít Európában. Németországban kötelezővé tették az egyetemeken a földrajzi tanszékek létrehozását, és az ily módon egy kicsit más súlyt képviselt a századvég földrajzoktatásában. Hja, a németek túlságosan tudományosan készültek a gyarmatosításra. Azaz indult földrajzos képzés, de ez tanárképzés volt, akik persze alkalmasak voltak kitűnő szakmai munka végzésére, de nem vált szakmává a geográfia. Az ágazati diszciplínák közül néhány igen, például a Kogutowitz-féle földrajzi intézet több mint száz embernek adott munkát az 1910-es években.

A 70-es években már lassan kezdett a geográfus fogalom kicsit pejoratív értelmet kapni, és azokra az emberekre kezdték használni, akik nem szereztek akadémiai minősítést (kandidátusi, vagy akadémiai doktori fokozatot), de bizonyították szakmai rátermettségüket (pl. az utazó BALÁZS Dénes). Az is látszik, hogy itt még a nagy explorátorok szelleme kísért. A 80-as évek végén, a 90-es évek elején már többféle törekvés is jelentkezett a földrajzi tanárképzés megújításával kapcsolatban. Ezek azonban inkább mennyiségi (formai), mint tartalmi változtatások voltak. A **formai** változást az „élet” követelte. És nagyon prózai okai voltak. A pénz, a pénz és a pénz. 1991–92-re világossá vált, hogy a felsőoktatás jelentős hallgatói létszámnövekedésre számíthat. Egyszerűen nem lehetett elképzelni azt, hogy bármilyen körülmények között a földrajztanárokra kétszer nagyobb létszámban legyen szükség... Ha minden földrajztanárra 35-40 aktív évet számolunk, abból megbecsülhető, hogy az évi igény 45-50 fő. Akkor a főiskolákon és egyetemeken több mint 500 hallgatót képeztünk évente. Szóval valamit kellett tenni ebben az ügyben. Az egyetemi álláshelyek feladása súlyos lett volna a földrajz számára, és többen szerettünk volna előre menekülni a tudomány területén is, amihez növekvő létszám kellett. Ezt sok egyetem felismerte, de a jellemző mégis a stagnálás volt mindenben. Nem volt mozgástér.

Ennél fontosabb talán, hogy a **tartalmi** megújítást is sokan fontosnak tartottuk, volt elképzelés is az átformálásra. Azt gondoltuk, hogy külföldi geográfus szakmáról összegyűjtött tapasztalataink adaptálhatók hazai viszonyokra, és el lehet kezdeni egy szakmát úgy is szervezni, hogy a piac felkészítését későbbre halasztjuk. A piacfeltárássra akkor nem volt reális lehetőség. A szakindítás feltétele akkor is a „társadalmi igény” volt. Társadalmi igény persze közvetlenül nem volt, csak általánosságban sejtettük, hogy környezetvédelem-geoökológia és a települések-regionális vizsgálat kapcsán van szabad tér. A sejtésen kívül persze sok-sok időt rabló – és az igazság szerint nem sokat segítő – olvasás, tájékozódás alakította a leendő hazai szakmáról a jövőképet. A legemlékezetesebb talán a német Alkalmazott Földrajzi Szövetség kiadványa volt, *A geográfus szakember és piaca*, még a 80-as évek végéről. Ez a társaság ma is nagyon aktív kiadványainak – pl. *Standort* - használata javasolt.

Ma már B és M szintű képzésekkel kapcsolatban általában megbékéltek, hogy a BSc földrajzi alapképzést és az M geográfusi mesterképzést biztosít. És ezektől elkülönítve, a kétciklusú képzéséből kiemelve indult 2013-ban a különböző átalakulások után a két tananyagot kezelő tanárképzés. Ebből az sejthető, hogy a kimondatlan szándék szerint a B és M képzés professzionális, „gyakorlati” célú, míg az egyciklusú tanárképzés célú. Az eredeti geográfusképzés rövid idő alatt többször is szembetalálta magát azonban szerkezeti és tartalmi átalakulással, ami nagyon kedvezőtlenül hatott, elbizonytalanította a munkapiaci szereplőket. Így a munkaadók nem készültek fel, hogy mit is várhatnak a B és M képzésektől, miért hasznos ilyen szakembereket alkalmazni. De hasonlóan sok bizonytalanság maradt a képzés tartalmával kapcsolatban is. Azaz egyre inkább elválík egymástól a munkaadók, a munkát vállalók és szakmát oktatók elvárása és értékrendje, amely irány nagyon nem segíti a geográfusok jövőbeli pozícióját.

A geográfusképzés indítása

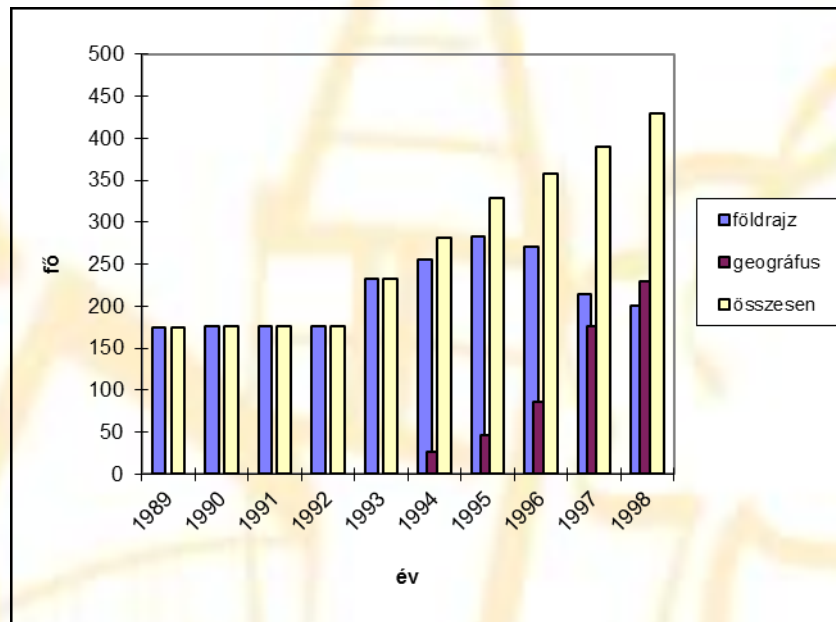
1991–92-ben megvolt annak a lehetősége, hogy a tartalmi megújulást és a formai újdonságokat ötvözzük a földrajzképzéssel kapcsolatban. Szerencsénk volt és éltünk vele.

„A szak kidolgozásának 1991 késő nyarán kezdtünk. Sok-sok vita után 1992 elejére készült el a geográfusképzés tartalmi és formai követelményeit tartalmazó javaslatunk. Forrásként 6 egyetem curriculumát – Bécs, Frankfurt, Trier, Bonn, Sheffield és Durham – használtuk. Átvéve a kémia szakterület alapötletét, a tervezett képzés alapkoncepciója az volt, hogy három típusú, vagyis kötelező, kötelező nem rögzített és szabadon választható órákba szervezzük az oktatást. Különösen nagy volt, kb. 25-30 % a szabadon választható órák kerete. Ez utóbbinak az volt a logikája, hogy a hallgatók a modulokból maguk rakják össze a tananyagukat. Ez az órafajta – sajnos – mára erősen lecsökkent, az is igaz, hogy a kapacitás sem volt a kívánatos mértékű a szabadon választható kollégiumok meghirdetésére, illetve a tanszékcsoport sem nagyon támogatta ezt a törekvést. A szakirányokat tekintve 1991-ben nem nagyon sok választásunk volt. Mondhatni, hogy lehetőségeink, tapasztalataink korlátozták szellemünk szabad szárnyalását.

A Kari Tanács 1992 tavaszán engedélyezte a szak alapítását és indítást 12 fővel. Nagyon óvatosak voltunk, és a tanszékcsoporton belüli kételkedés nem tette lehetővé a nagyobb átalakulást. A különböző fórumok végigjárása után 1992 októberében kaptuk meg a hivatalos értesítést az indítás engedélyezéséről. Az előterjesztésünkhöz az engedélyezési fázisban az ELTE is csatlakozott. Technikai okok miatt a KLTE-n egy évet csúszott a bevezetés. A küzdelmet a szak indítására persze minden egyetemnek külön-külön is meg kellett vívnia saját közegében. A törvények szerint az alapításkor engedélyezett tantervnek megfelelően indulhatott be az oktatás minden újonnan jelentkező intézményben.

Mint szakma a geográfus nem létezett, és most sokan dolgozunk azon, hogy létezzen. A legjobb követeink a felkészült hallgatók. Pozitív példák vannak előttünk Németországból és Angliából. Ma 225 hallgató tanul a szegedi egyetemen geográfusként, és további kb. 350-400 fő

más egyetemeken (adat 1997 – MG). Ez már komoly létszám, ami indokolta, hogy a piaci bevezetését – ez Németországban 1970-től kb.1990-ig tartott! – más egyetemekkel összefogva tegyük meg. De ez már egy új fejezet. Akik aktívan részt vettek a szak tematikájának kidolgozásában és az engedélyezésben: Farsang Andrea, Kevei Ferencné, Mészáros Rezső, Mezősi Gábor, Mucsi László és sokan mások. Aki lejegyezte: Mezősi Gábor” (*Földrajz és kultúra* 3. 1996).

1. ábra. Geográfus és földrajztanár szakos hallgatók létszáma a JATE-n

5 éves visszhang a helyi sajtóban – Az egyetem jolly jokerei

„A fejlettebb országokban már most, nálunk viszont csak a jövő évezredben lehet sikerszakma. Bár a geográfus szakra évek óta öt-hatszorosa a túljelentkezés a József Attila Tudományegyetemen, a közelmúltban végzett felmérés szerint a magyar piac még nemigen tudja, mit is csinál egy geográfus. Az alábbiakban Mezősi Gábor egyetemi tanárral, a JATE Természeti Földrajzi Tanszék vezetőjével, valamint Garamhegyi Ábellel, a JATE Marketing-menedzsment Tanszék adjunktusával elemeztük a geográfusképzés első öt esztendejét.

...manapság egyre több olyan komplex problémát kell megoldani, amelyhez szükség van országos, regionális, megyei, valamint kistérségi együttműködésre. A feladatokat csak olyan szakemberek tudják megoldani, akik ismerik az összetett gazdasági, földrajzi és társadalmi alrendszereket, s azokat együttesen kezelik. Európában a terület- és településfejlesztési koncepciókat, az integrált terveket együtt készítik el a szakmérnökök, közgazdászok, jogászok és geográfusok. S hogy miért vonták be ebbe a munkába a geográfusokat? Azért, mert kiváló ismeretekkel rendelkeznek a térségi sajátosságok megközelítésében.

A JATE-n idén diplomázott az első geográfus évfolyam [...] a végzetek széles és átfogó ismereteket sajátítottak el a földrajzi környezet minden területén. A földrajzi folyamatokat össze tudják kapcsolni és el tudják helyezni a társadalmi folyamatokba. A területfejlesztési koncepciók, valamint a térinformatikai és logisztikai rendszerek kidolgozásán túl, tudásuk alkalmas akár banki, akár ipari hitelezés esetén a gazdaságföldrajzi információk feldolgozására. Mindezek mellett a friss diplomások éppúgy tisztában vannak az önkormányzat szerepkörével, mint a közigazgatási, vállalati, kutatási és oktatási szféra sajátosságaival és fogalomrendszerével, mi több kapcsolatot tudnak teremteni a tudományos élet, a kormányzat és a gazdaság szereplői

között. Ez utóbbi miatt a nagyobb cégek PR-szakemberekként is foglalkoztatják a geográfusokat, hiszen egyszerűbben és érthetőbben tolmácsolnak dolgokat, mint például a szakmérnökök.

[...] a geográfus szak negyvenöt helyére évek óta öt-hatszoros a túljelentkezés. Az ötéves egyetemi képzés első két esztendejében egységes a tananyag, a negyedik félév után azonban specializálódnak a hallgatók. A JATE-n a következő szakirányok közül választhatnak: terület- és településkutató geográfus, környezetkutató geográfus, geoinformatikus és geológus. Garamhegyi Ábel elmondta, hogy a felsőoktatásban rendkívül ritka összefogás eredményeként a JATE, az ELTE és a KLTE megbízásából a Dalson and Dawney Üzleti Tanácsadó Kft. tavaly év végén végzett egy, a geográfusképzést és szakmát népszerűsítő kampányt. Ennek során száz különböző céget – magáncégeket, állami irányítású költségvetési intézményeket és közszolgáltatókat – kérdeztek meg az egész országból. Tették mindezt azért, hogy megismertessék a piaccal a geográfusképzést, illetve szakmát, valamint hogy a cégek ne keverjék össze a geográfust a geológussal. A tömör definíció szerint a geográfus olyan 'problémamegoldó' szakember, aki földrajzi környezet /természeti és társadalmi környezet kölcsönhatásait, térbeli elhelyezkedésük törvényszerűségeit vizsgálja, míg a geológusnak a felszín alatti földrajzi környezet elemzésére van jogositványa.

A kampány során egyebek mellett kiderült, hogy a megkérdezettek 59 százaléka még nem hallott arról, hogy az országban geográfusokat is képeznek, pedig a cégek és intézmények több mint 70 százaléka használ földrajzi információt a munkája során..." (Forrás: *Délmagyarország*, 1998. december 17.)

Egy marketing terv váza 1998-ból, ami az MTA Földrajzi Tudományos Bizottsága elé szántuk, hatás nélkül¹

I. Általános ismertetés

1. Történet, cél
2. Az oklevél tartalma
3. Intézményi hátterek
4. Szabványosított ismeretek, akkreditált PhD programok

II. Megcélzott csoportok

1. Közigazgatás
2. Környezet és természetvédelmi igazgatás
3. Idegenforgalom, utazás
4. Környezetbiztonság, honvédelem
5. Információfeldolgozás

III. Intézkedések

1. A potenciális piac egzakt felmérése - marketing (szakcég?) –
2. Hirdetés - Riportok a megyei lapokban, Hirdetések a ... helyeken, geográfus életpályák bemutatása, információs konferenciák az MTA területi bizottságainál, az MFT előadóülésein, etc. - professzionális céggel, ...

Potenciális hírverési helyek:

- Települési Önkormányzatok Szövetsége - ....
- Nagyalföld Alapítvány - ...
- Nemzeti Parkok, Természetvédelmi Igazgatóságok + Környezetvédelmi Igazgatóságok - ...
- Vízügyi Igazgatóságok - ...
- KSH Regionális szervezetei - ...
- Idegenforgalmi cégek, Idegenforgalmi Tanács -...
- HunAgi - ...

¹ A konkrét cégneveket és személyeket, felelősöket töröltem (MG)

- Megyei Városok Szövetsége - ...

3. Információs központok

4. „Közös borító” kampány. Általános szóróanyag. Hallgatói dosszié borítók.

IV. Földrajz oktatási helyzete

Nem választható el a geográfus problémától!!!

1. Az MFT Regionális Osztályai mérjék fel, melyik iskolában nincs, de kellene pl. Építőanyag ipari Szakközépiskola

2. Blokkosítási törekvések

3. Természetismeret oktatására megoldási javaslatok

4. Kidolgozni az alábbi előre lépési lehetőségeket

a. A 11-12. iskolaévre a Földrajzi szintézis - csak adaptálni kellene pl. ...

b. A Környezetvédelem helytalálása - ... kooperálni, ... koordinálja

c. Az utazás, turizmus legalizálása - főcisek tanítsák!!! ... koordinálhatná

d. A környezeti információk feldolgozása – kooperálás, ...koordinálhatná...

Mezősi Gábor, Szeged

Táji-környezeti konfliktusok a Homokhátságon*

Bevezetés

A Duna-Tisza közti Homokhátságra jellemző környezeti konfliktusokat három téma köré érdemes csoportosítani:

1. Vízprobléma

A vízzel kapcsolatos kérdések az első helyen állnak a környezettel kapcsolatos problémák sorában, ami a csökkenő talajvízszinttel, szárazodással sújtott Homokhátságon különösen érzékeny terület. Súlyosbítja a helyzetet a térségre jellemző fokozódó vízhasználat, valamint a települési csapadékvíz-menedzsment hiánya.

2. Területhasználat változása

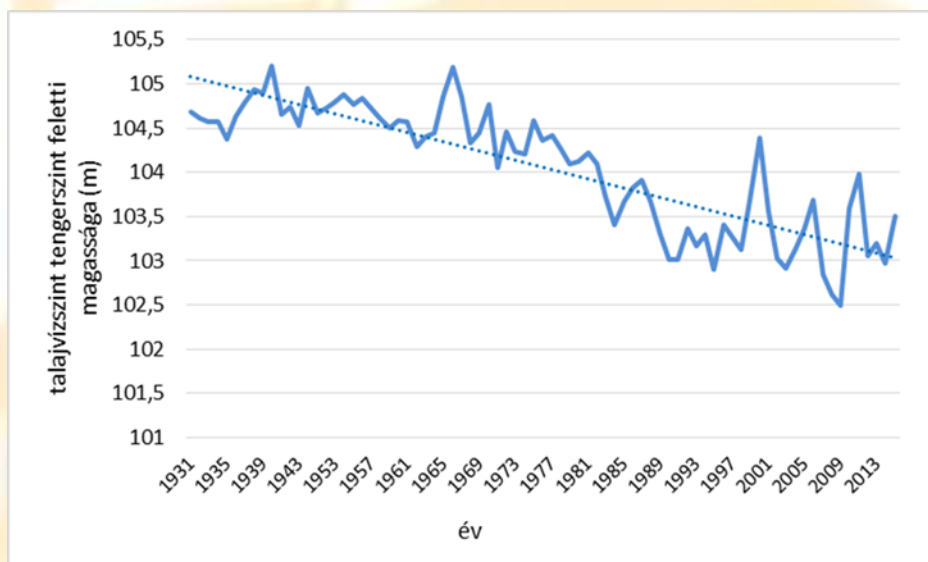
Évtizedes tendencia a mezőgazdasági hasznosítású területek átalakulása és csökkenése, a zöldmezős beruházások, területbeépítések további szaporodása.

3. Megkerülhetetlen – különösen a Homokhátság esetében – a klímaváltozással összefüggő problémák és az ebből adódó konfliktusok témája, amely mitigációs és adaptációs kérdéseket is felvet.

Konfliktusok

I. A vízprobléma

Az 1970-es évek óta érzékelt és nyomon követett talajvízszint süllyedés átlagos mértéke a Homokhátságon 1,5-2 méter, amelyet jól reprezentál egy Fülöpháza melletti talajvízkút adatai (1. ábra).

1. ábra. Fülöpháza melletti 1387. sz. talajvízkút adatai (1931-2014)

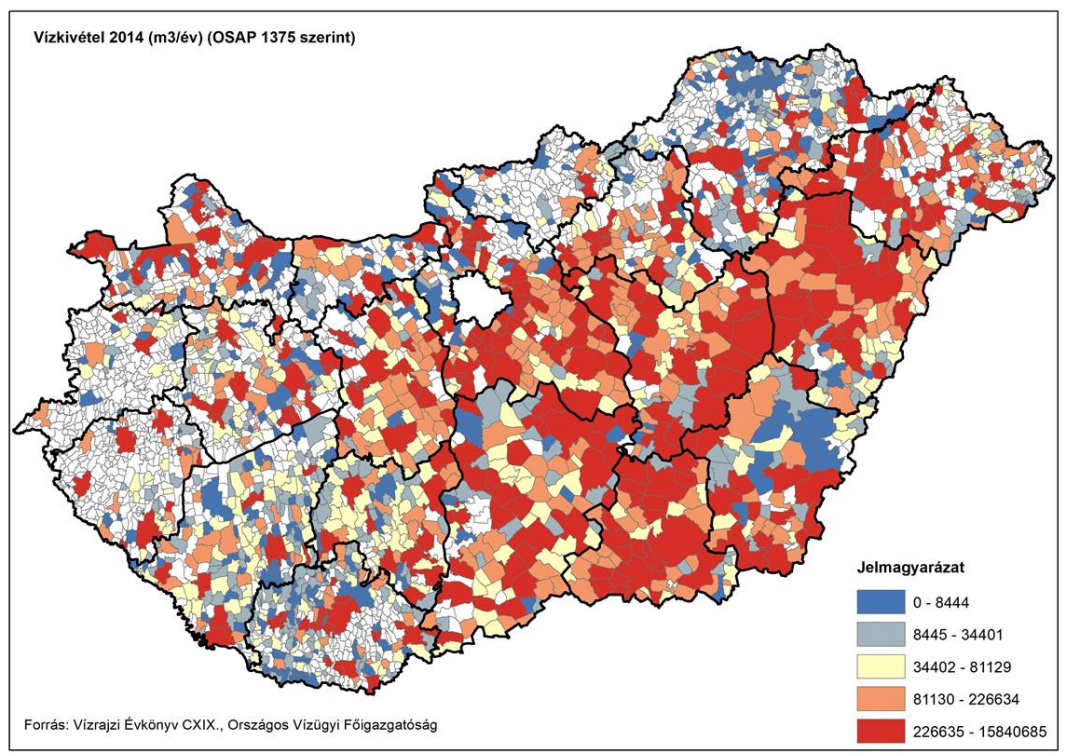
A vízzel kapcsolatos konfliktusok egyetlen szereplőt (mezőgazdaság, ipar, természetvédelem, vízügy, erdészet, önkormányzatok) sem hagynak érintetlenül. Közülük a természetvédelem emelhető ki, miután valamennyi érintettel összeütközésbe kerül.

A kialakuló konfliktusok lényeges következményei az alábbiak:

* Elhangzott a Magyar Tudományos Akadémián tartott III. Földrajzi napon 2018. március 13-án.

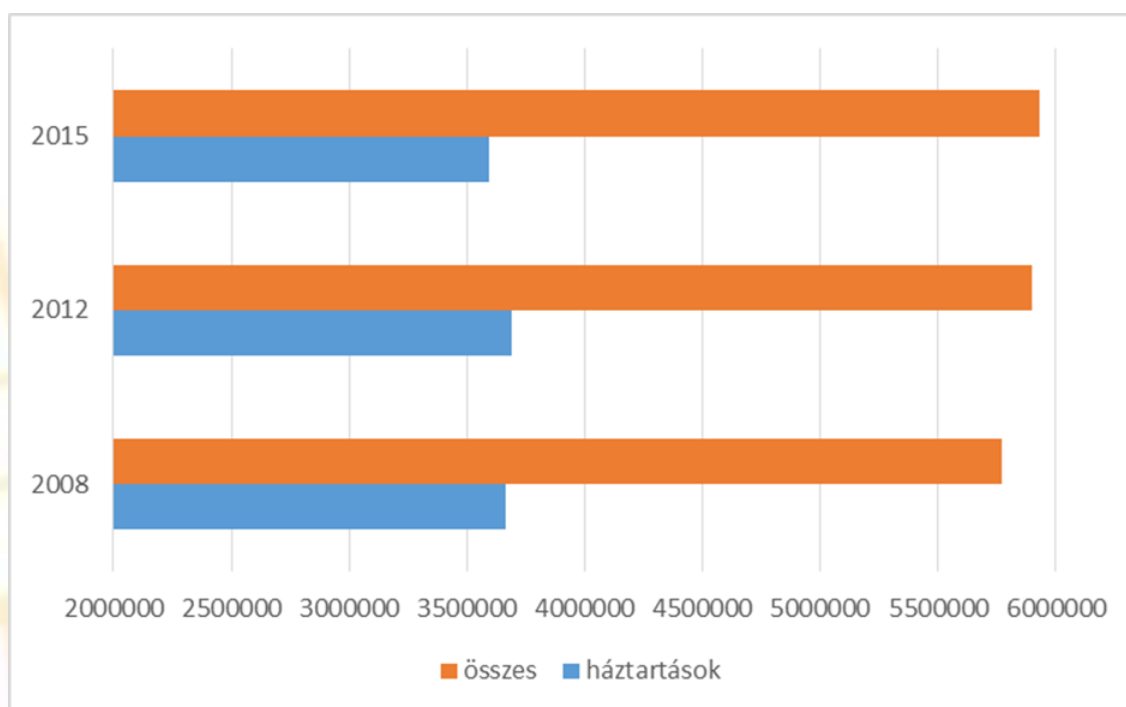
- A természetes növénytakarók felbomlottak, a növényzeti kép homogénné vált, ezzel párhuzamosan egyre nagyobb teret nyernek az adventív fajok.
- A mezőgazdasági művelés feltételei drasztikus romlanak.
- Az pari létesítmények vízigényét egyre nehezebb kielégíteni.
- Az őshonos fafajokkal történő erdőtelepítések ellehetetlenedtek.
- A települési zöldfelületek kialakítása, fenntartása nehézségekbe ütközik.

A vízhiány megoldására az elsődleges reakció a vízkitermelés fokozása, amely leginkább a felszín alatti vizeket érinti. A felszín alatti vízkitermelés 2014-es adatai alapján kirajzolódik, hogy az Alföldön, és ezen belül a szárazodással erősen érintett Homokhátságon országos viszonylatban is kiemelkedő a vízkitermelés mértéke (2. ábra).

2. ábra. Felszín alatti vízkivétel 2014 (m³/év)

A fokozódó vízhasználatra jó példa Kecskemét, ahol 2008 és 2015 között kb. 50 ezer m³-rel nőtt a vízfelhasználás, a szolgáltatók adatai alapján (3. ábra). A növekedés hátterében elsősorban az ipari vízigény emelkedése áll, a háztartásoknak szolgáltatott vízmennyiség stagnál, ill. kismértékben csökkent a vizsgált időszakban. Lényeges megjegyezni, hogy ezek között az adatok között nem szerepel a saját kúttal rendelkező ipari szereplők (pl. Daimler-Benz) vízfelhasználása, valamint az illegális kutakkal történő vízkitermelés, amely számottevő mértékben emeli a vízhasználatot.

3. ábra. Szolgáltatott vízmennyiség Kecskeméten (m³) 2008-2015 (Forrás: TeIR)

Az adatokból az is kiderül, hogy a jelentős méretű ipari felhasználók vízigénye egy-egy kisváros (olyan 8-10 ezer lélekszámú települések, mint pl. Dunaföldvár, Jánoshalma, Kecel) éves lakossági vízigényével állítható párhuzamba.

A jelen és a közeljövő egyik legnagyobb kihívása a vízkérdés, amelynek megoldásában minden lehetőség szerepet kell kapjon. Települési, városi szinten a lehetséges megoldások között jelentős helye van a lehulló csapadék megtartásának, a leesett víz gyors elfolyása megakadályozásának, vagyis a városi csapadékvíz-menedzsmentnek.

Kecskemét esetében a csapadékvíz-menedzsment hiányáról lehet beszélni, amelynek következtében villámárvizek alakulnak ki egy-egy heves esőzés nyomán illetve a csapadék gyors levezetését követően az aszály, a városi zöldfelületek fenntartásához szükséges víz hiánya okoz problémát (4. ábra).

4. ábra. Villámárvíz Kecskeméten

(Forrás: <http://nadahun.blogspot.hu/2009/05/arviz-vihar-jegeso-kecskemet.html>)

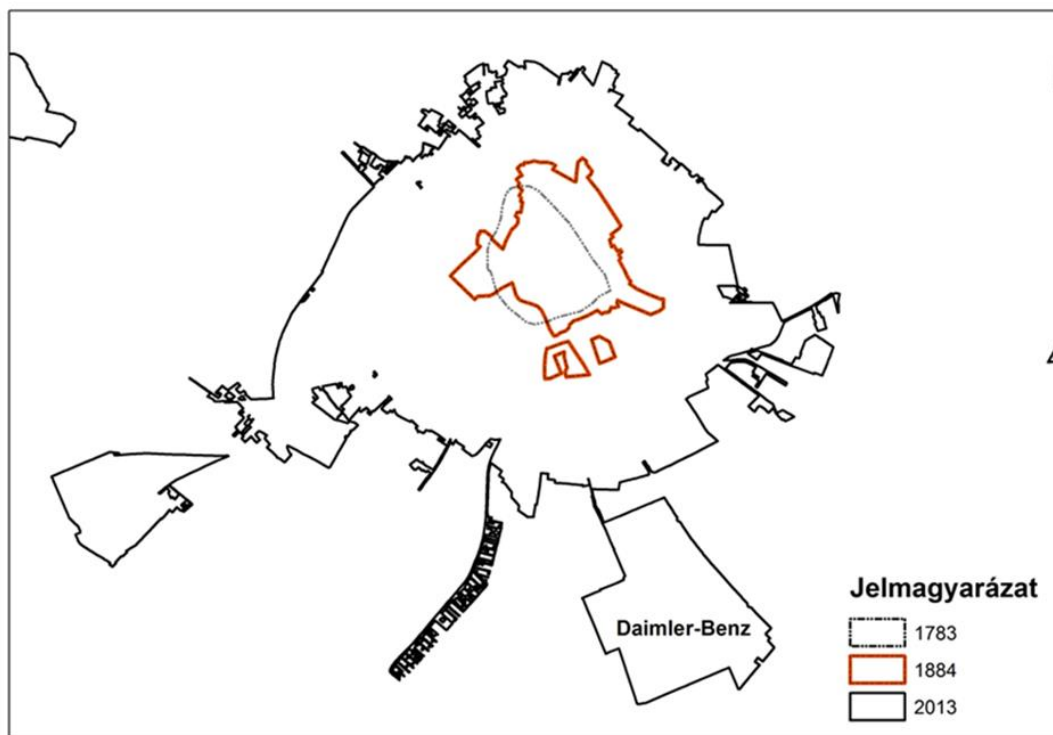
Az elmúlt évtizedek csapadéktendenciája alapján elmondható, hogy átlagos mennyiségben a csapadék nem csökkent, ugyanakkor eloszlása rendkívül szélsőséges, ami a jövőben várhatóan fokozódni fog. Alapvetően tehát a jelentkező vízhiány nem mennyiségi, hanem gazdálkodási kérdés. Erre világít rá a Kecskemét területéről levezetett vízmennyiséggel kapcsolatos becslés. Ebben a figyelembe vett tényezők Kecskemét esetében az alábbiak:

- terület: kb. 2100 ha,
- évente lehulló átlagos csapadékmennyiség: 500 mm,
- 1 ha-ra lehulló 1 mm-nyi csapadékmennyiség: 10 m^3 ,
- lefolyási tényező: 0,4.

Ennek alapján az elvezetett csapadékvíz mennyisége kb. $4\,242\,000 \text{ m}^3$, amihez hozzáadódik a Bácsvíz Zrt. adatai alapján a $7\,872\,915 \text{ m}^3$ (2016) tisztított szennyvíz mennyisége; összesen tehát Kecskemét területéről mintegy 12 millió m^3 víz elvezetésével lehet kalkulálni. A szolgáltatott, kitermelt vízmennyiség 6-8 millió m^3 évente. A kettő közötti különbség érzékelteti, hogy városi szinten jelentős tartalékok állnak rendelkezésre a vízmennyiség szempontjából.

II. A területhasználat változása

A területhasználat változásával kapcsolatban első helyre tehető a beépített területek növekedése, amelyre Kecskemét belterületének változása kiváló példát mutat (5. ábra).

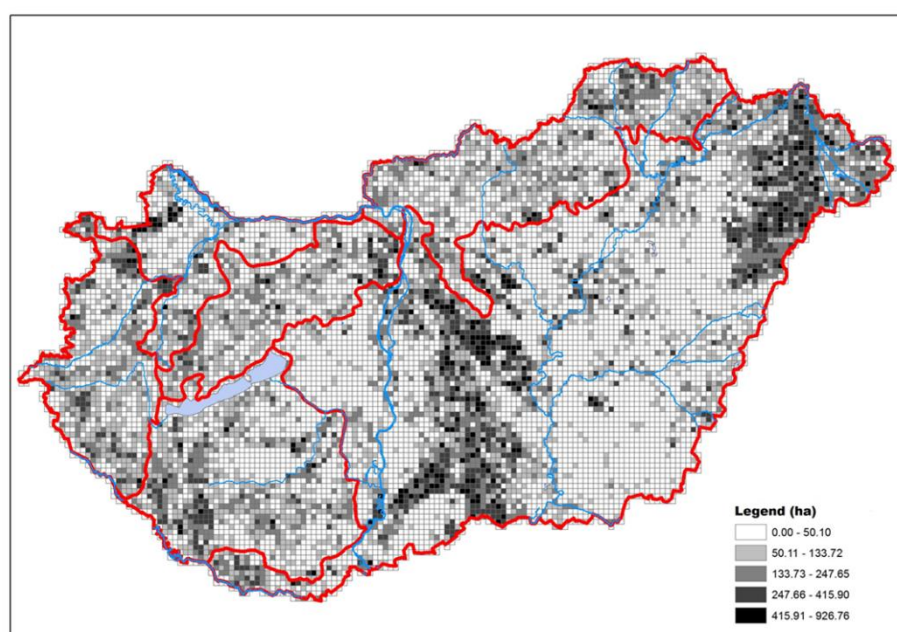
5. ábra. Kecskemét belterületének változása 1783-2013 között (Forrás: MTA KRTK RKI)

A belterületbe vonás folyamata jelenleg is tart, amelyet kiegészít a Kecskemét környéki zöldmezős beruházások lankadatlan folyamata. Az elmúlt évtizedben több tucat ipari létesítmény telepedett meg a városban és környékén, valamint a már jelen lévők közül többen bővítették telephelyüket. A legnagyobb megtelepedett cégeket mutatja a 6. ábra.

6. ábra. Kecskemét környéki zöldmezős ipari beruházások (Forrás: Kecskeméti Városfejlesztő Kft.)

A területhasználat változásának másik lényeges területe a földhasználat változása. A mezőgazdaság szerkezete az elmúlt évtizedekben jelentősen átalakult, amely nagyságrendileg a Nyírségben, valamint a Homokhátság területén eredményezte a legnagyobb változásokat (7. ábra).

7. ábra. Földhasználat változás Magyarországon 1990-2012 között (Forrás: Corine Land Cover)

A változások háttérében egyrészt a komplex mezőgazdasági területek háttérbe szorulása áll, amelyek nagyrészt parlagterületekké váltak, utat nyitva az invazív fajok elterjedésének. Másrészt – különösen a Duna-Tisza közén – az erdő földhasználati kategória is jelentősen bővült. Ez a

tendencia alapvetően pozitív, ugyanakkor látni kell, hogy az elmúlt évek erdősítései gazdasági indíttatásúak, és elsősorban nem őshonos fajokkal, hanem akáccal és fekete fenyővel történnek, amely erdőállományok nem segítik elő a biodiverzitás megőrzését. Megjegyzendő, hogy az őshonos fajokkal történő erdősítés a szárazodás és a talajvízszint süllyedése miatt sok helyen lehetetlenné vált...

III. A klímaváltozással összefüggő problémák

A klímaváltozás napjainkban a szélsőséges időjárási helyzetek gyarapodásában, az átlaghőmérsékletek emelkedésében, a hóhullámos napok számának növekedésében érzékelhető. A problémát súlyosbítja a zöldfelületek csökkenése, elsősorban városi szinten. Ennek háttérében az alábbi tényezők állnak:

- Zöldmezős ipari beruházások megjelenése;
- Közútfejlesztések, új közúthálózati szakaszok kiépülése,
- Lakóövezetek kialakítása;
- Intézmények és szolgáltatások megjelenése;
- Felszíni parkolók kialakítása,
- Energiatermelő rendszerek.

A zöldfelületek csökkenésével csorbát szenved a települési klímaadaptáció és fokozódnak a városi hősziget jelenség negatív következményei. Megkezdett mikroklíma méréseink azt bizonyítják, hogy Kecskemét esetében is kialakul a városi hősziget, ami alátámasztja a modellezéssel előrevetített kb. 2,5 °C-os különbséget a belváros és a városperem között.

Összefoglalás

Az elmondottak összegzésekképpen megállapíthatjuk, hogy a Homokhátság esetében koncentráltan jelentkeznek az országos, ill. nemzetközi szinten is meglévő problémák. A 21. századot jogosan tekintjük a víz évszázadának, ami azt is jelenti, hogy a vízzel kapcsolatos kérdéseknek, felmerülő problémák megoldásának egyre nagyobb teret kell szentelnünk.

A pazarló földhasználat, amely napjainkban is jellemző, sem a vízmegtartásnak, sem a klímaváltozás negatív következményeivel szembeni védekezésnek nem kedvez.

A klímaváltozás érzékelhető hatásai mindenképpen kikényszerítenek valamilyen adaptációt. Nem mindegy ugyanakkor, hogy a negatív következményekhez hogyan, mekkora mértékben tudunk alkalmazkodni. A gazdaságot (ipart, mezőgazdaságot) a hatékony adaptáció fényében kell formálni, valamint a települések működését, a várostervezést is alakítani. Utóbbi esetben a zöld infrastruktúrának, ezen belül a települési zöldítés különböző lehetőségeinek (pl. zöld tetőkkel, zöld homlokzatokkal) előnyt kellene élveznie a zöldfelületek csökkentésével szemben.

Hoyk Edit – Farkas Jenő Zsolt – Lennert József, Kecskemét

Tájkarakter-kutatás – kísérlet a táj megjelenésének objektív értékelésére*

A hazai tájkutatás szemléletalakító fordulópontja volt Teleki Pál száz éve megjelent munkája, a Földrajzi gondolat története, amely téma egyúttal a szerző akadémiai székfoglaló előadásául is szolgált. Teleki egyértelműen kiállt a földrajzi táj komplex jellege mellett, amelynek működését és arculatát természet- és társadalomföldrajzitelezők egyaránt befolyásolják. Az 1950-es évektől a földrajzi táj megítélésének és kutatásának súlypontja áttolódott a természetföldrajz területére, sőt kifejezetten geomorfológiai alapokra került. Az 1970–2000 közötti évtizedekben nálunk is atájökológia volt a tájkutatás „húzóágazata”, a távérzékelés és a tájmetria nagymértékben hozzájárult az ökológiai szemléletű tájkutatás objektivitásának növeléséhez.

Az utóbbi években nálunk is érzékelhető egy újabb irányváltás, a táj karakterét, vizuális megjelenését előtérbe helyező elemzési módszer terjedése. Ez a felfogás összhangban van az Európai Táj Egyezmény hazai végrehajtásának kötelezettségével, ill. a 2017-ben megjelent Nemzeti Tájstratégia kormányhatározat (1128/2017. (III.20.) szellemével (Csorba P. et al. 2017). Magyarország az Európai Táj Egyezményt 2007-ben ratifikálta. Ezzel az ország felvállalta a folyamatos tájkutatást, mert az egyezmény megkívánja a tájak

- számbavételét (kataszterezését),
- jellemző vonásaik, valamint az alakító hatások elemzését (tipizálás),
- a tájváltozások figyelemmel kísérését (monitoring), valamint
- az érintett lakosság tájról alkotott véleményének megismerését (6. cikk C/1 pont).

A Nemzeti Tájstratégiának szintén sarkalatos pontja, hogyki kell dolgozni a magyarországi tájak tájkarakter alapú tájtipizálási módszertanát. A módszertan alapján létre kell hozni az országos tájkarakter területek komplex digitális adatbázisát, továbbá az országos, a térségi és a helyi tájkarakter területekre minőségi célkitűzéseket és kezelési irányelveket kell meghatározni.

A tájkarakter-kutatások az 1990-es évek végén Angliában és Skóciában értek el kiforrott, szintetizáló szintet (Swanwick C. 2002), s innen terjedtek el elsősorban Európában. Hazai előzményként említést érdemel a Fertő/Neusiedler-tó és a Soproni-medence mintaterületen megvalósított tájkarakter-térképezés (Konkoly-Gyuró É. 2010). 2016 óta a Földművelésügyi Minisztérium a projektgazdája annak a „Biológiai Sokféleség Stratégiája 2020” keretében folyó uniós finanszírozású kutatásnak, amely „Az ország tájkarakter alapú térképezése, tipizálása, a tájkarakter-védelem közép- és hosszú távú eszközrendszerének meghatározása” címmel folyik.

A tájkutatás korábbi szakaszaiban az eredmények, megállapítások alapját egyre inkább a mérések, az adatok képezték. Ezzel szemben a tájkarakter elemzése igen jelentős mértékben a szubjektív tájbefogadásra támaszkodik, sőt részt kap benne számos tájészletikai összetevő, identitásképző hatás is.

Meggyőződésünk, hogy a táji percepció számos indikátora számszerűsíthető, azaz növelni lehet a tájkarakter-elemzés, -meghatározás objektivitását. Meg kell oldani olyan kategóriák szubjektív minősítésének csökkentését, mint pl. a táj nyílt vagy zárt jellege, a terület megművelésének intenzitása, nem is szólva pl. a Svájcban alkalmazott „titokzatossági” vagy „olvashatósági” mutatókról.

Swanwick C. (2002) szerint a táj arculatának kialakításában és formálásában a fizikai földrajzi adottságok, hatótényezők és a társadalom termelő tevékenysége játszik a legfontosabb szerepet, amely a természeti-táji, a kulturális-társadalmi, valamint az érzelmi-vizuális-észletikai dimenziók kölcsönhatásainak vizsgálatán keresztül írható le. Előadásunkarról szólt, hogy milyen lépéseknymán reméljük, hogy:

- több objektivitással lehet jellemezni a táj megjelenését,
- milyen adatbázisokat lehet felhasználni a tájak arculatának kvantitatív elemzéséhez és
- lehet-e minden tájtulajdonságot számszerűsíteni?

* Elhangzott a Magyar Tudományos Akadémián tartott III. Földrajzi napon 2018. március 13-án.

A táj jellemzőit és a tájban megjelenő emberi hatásokat letről (a földfelszínről) és fentről (különböző magasságokból) vizsgálhatjuk távérzékelte adatok segítségével. A nagy spektrális, geometriai és időbeli felbontású légifényképek és műholdképek költséghatékony megoldást kínálnak elsősorban a felszínborítás/területhasználat, a domborzat és a tájmintázat – mint a tájkaraktert meghatározó tulajdonságok – kvantitatív elemzéséhez. A táj megjelenésének objektív értékelésére alkalmasak lehetnek többek között a műholdfelvételekből előállított CORINE felszínborítási (CLC) és CORINE felszínborítás-változási (CLCC) adatbázisok. Ezek az adatbázisok (közel) azonos módszertannal készültek és több időszokban (1990, 2000, 2006, 2012) rendelkezésre állnak.

A CLC2012 adatbázis felhasználásával elkészítettük

- Magyarország kistájainak földhasználati intenzitás és
- tájképi nyitottság térképét.

Ehhez a CORINE-nomenklátúra standard harmadik szintjének 44 felszínborítási/területhasználati kategóriáját 13 osztályba vontuk össze, s az egyes típusokat sorrendbe állítottuk földhasználati intenzitás és tájképi nyitottság szerint. A földhasználati intenzitás azokon a kistájakon legerősebb (pl. Pesti-sík, Vác–Budai Duna-völgy, Tokaj-Hegyalja), ahol a sűrűn és lazán beépített területek, a bányák-lerakóhelyek, a kert- és a szőlőterületek dominálnak. Az erdők, a mocsarak és a vízfelületek magas relatív területi aránya a kistájakon (pl. Soproni-hegység, Bükk, Balaton) mérsékli a földhasználat intenzitását. (Megjegyezzük, hogy a telepített, a természetközeli vagy a természetes erdők földhasználati intenzitása eltér egymástól.) Tájképi nyitottság szerint a nyílt vízfelületek, a gyep- és a szántóterületek magas relatív területi arányával jellemezhető kistájak (Balaton, Csanád–Aradi-hát, Hortobágy stb.) a legátláthatóbbak, a sűrűn beépített területek és az erdők tájképi zártságot eredményeznek. Az adott táj (pl. kistáj) megítéléséhez mindkét mutató esetében fontos, hogy milyen az egyes földhasználati intenzitási és nyitottsági kategóriák területi mintázata.

A kutatást az EFOP-3.6.1-16-2016-00022 számú projekt támogatta. A projekt az Európai Unió támogatásával, az Európai Szociális Alap társfinanszírozásával valósult meg.

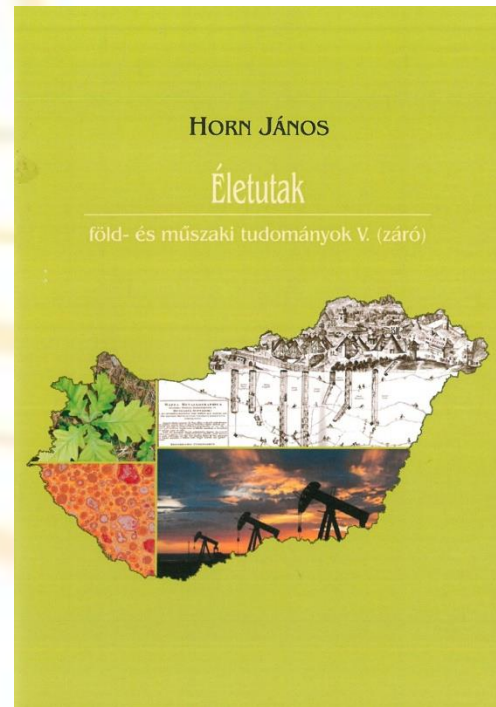
Hivatkozások:

- Csorba P. – Pádárné Török É. – Kincses K. 2017: Megjelent a Nemzeti Tájstratégia (2017-2026) kormányhatározat. *Földrajzi Közlemények*, 141. 4. pp. 401-406.
- Konkoly-Gyuró, É.– Tirászi, Á.– Wrbka, T.– Prinz, M.– Renetzedler, C. 2010: *Der Charaktergrenzüberschreitender Landschaften. Das Fertő/Neusiedlersee-Hanság-Becken und die Region Sopron*. Nyugat-Magyarországi Egyetem Kiadó (Lővérprint), Sopron, 43 p.
- Swanwick, C. and Land Use Consultants 2002: *Landscape Character Assessment – Guidance for England and Scotland CAX 84*. Countryside Agency, Cheltenham and Scottish Natural Heritage, Edinburgh. 84 p.

Csorba Péter – Túri Zoltán, Debrecen

Kétszer negyvenöt

HORN János (szerk.): *Életutak. Föld- és műszaki tudományok. V. (záró)*. Bányász Kultúráért Alapítvány, Budapest, 2017. 48. old.

„Figyeld a postádat” – mondta a telefonba. Másnap egy kis könyvecskét találtam a levelesládában. Egy rövid összegzést a kétszer negyvenöt évéről, egy kis önéletrajzot. Benne egy – szerénységére utaló – dedikálás: *Nem akarok az öregedés vétkébe esni (fösvénység, rendtelenség, hiúság), rávettek, hogy ebben a kötetben szerepeljek, így szeretettel küldöm Neked. Lajos b.*

E kis írás célja bemutatni a kötetet, szerzője pályafutását. Nem könnyű feladat néhány sorban kiértékelni egy emberi életet, egyfajta mérleget készíteni arról, hogy az illető milyen ember, mit valósított meg, milyen jellemű, habitusú, milyen sikereket ért el, mit alkotott, miben csalódott, mivel maradt esetleg adós.

Gőz Lajos felmenői története semmiben sem különbözik egy kárpát-medencei magyar család történetétől: édesapja felvidéki, a kassai dómban keresztelték, édesanyja dunántúli. „Ahhoz a nemzedékhez tartozom, amelyről egy hanglemezzel is megjelent, a *Hányas vagy?* [...] Ha életemben visszanezék, a magyar történelem egy kivételes, nagyon változatos, izgalmas és tragikus eseményekkel terhelt időszakához kapcsolódik” – olvashatjuk a kötet első oldalán. Ózdon született, majd a Felvidék visszatérte után visszaköltöztek édesapja szűk páttriájába, Tornaljára. A nagy háborúban megsebesült repülő édesapjára szeretettel és hálával gondol, aki igen jó műszaki érzékkel megáldott nyitott, minden iránt fogékony ember volt. Hitt a becsületes alkotómunkában, a tehetségben, a szorgalom eredményességében, és leleményes emberként minden helyzetben feltalálta magát. Gazdag ásványgyűjteménye felkeltette fia mineralógia iránti érdeklődését. Fél évszázad múlva fiát ott találjuk a Minerofil Társaság megalapítói közt. De addig még nagy utat kellett bejárnia...

A gyermek Gőz Lajos Sárospatakra került gimnáziumba. „Szüleimtől és leánytestvéremtől elválva, a kollégiumi élet és a valóság kettőssége változatossá tette az [...] intézményt”. A két világháború között a Klebelsberg Kuno fémjelezte magyar oktatási és kultúrpolitika új, modernizációs szemléletet kezdeményezett: „A szülő abba az iskolafajtába

adhatja gyermekét, amelyikbe akarja, és a gyermek a maga érettségijével – a reáliskolai érettségivel is – beléphet bármely főiskolába. [...] a reálgimnázium lesz a magyar középiskoláknak túlnyomó része, körülbelül kétharmada. [...] Nálunk magyaroknál főérv a reálgimnázium mellett az, hogy új helyzetünkben a modern nyelvek tanítása parancsoló szükség” – írta az egykori miniszter.* Az angol kollégiumok világát megvalósító Sárospatak kiváló oktatást nyújtott a természettudományok és a nyelvek terén. Hősünk a latin és az angol nyelvet választotta, ami utólag is kiváló döntésnek bizonyult. „[...] később a felsőoktatásba kerülve sok olyan jelenséggel találkoztam, ami a mostani állapotokat látva még inkább megemeli a korabeli pataki modellt érdemeit” – vonja le középiskolai tanulmányai helyszínéről a következtetést.

A szünidőkben édesapja sugallatára egy-másfél hónapon át fizikai munkát végzett. Ezáltal megismerkedett az autó- és motorbicikli-szereléssel, az öntödei és a lakos műhelyi munkával. A prédikátor, Salamon könyvéből tudjuk, hogy az ember életében és az ég alatt semmi sem történik csak úgy ok nélkül, véletlenül. Gööz Lajos is azt az utat és pályát járta be, amely számára fentről elrendeltetett. Miután 1944 őszén behívták – egy SS tábornok azonban meggyőzte, hogy „hülye gyermek” lenne, ha csatlakozna alakulatához, ugyanis az ő és tisztjei véleménye szerint a háború már elveszett –, nem jelentkezett egységénél. Kimaradt ezáltal Drezda bombázásának „élménye”, ahol társai mind odavesztek. Rövid bujdosás és a front átvonulását követően az Ipari és Mezőgazdasági Minisztérium által szervezett gépkezelői tanfolyamot végezte el, érettségizett, majd anyai nagyszüleinél a mezőgazdasági munkákban segített be. Mindezek után a lakosságcsere részeként családjával együtt kitelepítették Csehszlovákiából.

Mivel egyetlen vágya a tanulás volt, a háború után szovjet mintára létrejött Budapesti Pedagógiai Főiskolára iratkozott biológia-földrajz szakra. A főiskolán az ország legjobb tanárai oktatták: Öveges József fizikából. Mérei Ferenc lélektanból, Szabó László földrajzból. Tanulmányai alatt a Népi Kollégiumok Országos Szövetsége révén a Nagy László Kollégiumnak lett tagja. Az 1946-1947-es évek diákéletét a nagy szabadság, a lelkes igyekezet és a kezdeményezések sora jellemezte, kedvező légkört biztosítva a művelődésre és az ismeretek elsajátítására. A főiskola befejezése után behívták katonának, ahol azonnal alhadnagyi rangot kapott, és a határőrség tisztjeit oktatta térképészetre és tereptanra. Leszerelését követően az ELTE földrajz-geológia szakán végzett, ahol szintén a kor legfényesebb elméi oktatták: Láng Sándor, Mendöl Tibor, Bulla Béla, Irmédi-Molnár *László* Leél-Össy Sándor és Pécsi Márton.

Az oklevél megszerzése után mindenképpen szeretett volna a szakmában maradni, ezért elfogadta Kertai György kőolaj-geológus ajánlatát, hogy csatlakozzon az Országos Kőolaj és Gázipari Tröszt geofizikai kutatóvállalatához. Kezdetben számoló, majd kiértékelő, végül kutatásvezetői minőségben dolgozott. „Az olajiparban a kutatás szervezettsége, az egyéni kezdeményezések lehetőségei, okos és céltudatos rendje imponáló volt” – írja. Érdeklődési fókuszpontjában elsősorban Északkelet-Magyarország és Kárpátalja földtana és hidrogeológiája állt. Kutatógeológusi tevékenységével párhuzamosan megszerzi az egyetemi doktori fokozatot. E cím elnyerése révén ajánlatot kapott a felsőoktatásban való elhelyezkedésre. A Nyíregyházán működő Bessenyei György Tanárképző Főiskolát választotta, ahol négy évtizeden át tevékenykedett.

A Frisnyák Sándor professzor neve fémjelezte Földrajz Tanszéken maradandó tárgyi, anyagi és oktatást elősegítő eszközöket létesített. Üzembe helyezte Magyarország kilencedik legnagyobb távcsövét, csillagvizsgálót és planetáriumot létesített, megtervezte és megépítette a főiskola egykori címerében szereplő napórát, és nem utolsósorban a korabeli Magyarország harmadik legnagyobb földgömbjét alkotta meg. E forgatható óriásgömb jelenleg is a Turizmus és Földrajztudományi Intézet folyosóján található. Gööz Lajos nevéhez kötődnek a nyíregyházi Nap-megfigyelések kezdeményezése, a csillagásztani, valamint az ásvány- és kőzettani oktatás színvonalának emelése, biomassza és energetikai kutatások iniciálása, és nem utolsósorban huszonnégy felső-szabolcsi település alternatív energiaellátási programjának kidolgozása. Itthoni tevékenységét külföldi utazások, kutatások és előadások egészítették ki. Megemlíthetők kínai,

* <http://klebelsbergkastely.hu/tudastar/klebelsberg-tevekenysegei/iskolan-kivuli-nepmuvelo/>

olaszországi, törökországi útjai, valamint a több alkalommal is Japánban tett szakmai látogatásai. Három éven keresztül az University of Wolverhampton meghívott előadótanáraként működött.

1995-ben a Bokros-csomag egyik áldozatává vált, nyugdíjazták. Tevékenységét azonban mind a mai napig folytatja: új tantárgyakat kezdett oktatni, mind például a *GPS alkalmazása a földtudományokban* és a *Megújuló energiák* címűeket, tíz éven át részt vett a Beregszászon működő II. Rákóczi Ferenc Főiskola Földrajzi Tanszékének munkájában, 2000-ben habilitált, majd 2002-ben elnyerte a habilitált egyetemi magántanár címet. A Nyíregyházi Főiskola a félévszázados tevékenységét 2009-ben *professor emeritus* címmel, míg a Miskolci Egyetem, ahol geológiát és ásványtant oktatott, díszdoktori titulussal jutalmazta. A mai napig is tagja a Pécsi Egyetem doktori iskolájának, ahol előadásokat is tart. Nyíregyházán oktatói munkáját 2015-ben befejezte, de irodáját megtartotta. Magas színvonalú oktatói, kutatói munkájáért 2009-ben átvehette a Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei Príma-díjat a tudomány kategóriában.

A kötet néhány fontosabb publikáció felsorolásával, valamint néhány, Gööz Lajost ábrázoló képpel zárul. Láthatjuk a Sümeg-mogyorósdombi tűzkőbánya feltárásánál, a lovászi bányánál, Kjúszú szigetén stb.

Végezetül elmondható, hogy Gööz Lajos bármit tesz, azt szívvel-lélekkel teszi, fiatalokat megszegyenítő lelkesedéssel és teherbírással keresi az új ötleteket, eljárásokat, munkára biztatja fiatalabb kollégáit és diákjait, megosztja velük tapasztalatát. Példát mutat, tanít, okit, nyitogatja a szemeket és elméket... Isten éltesse Lajos bátyám!

Géczi Róbert, Budapest – Kolozsvár

Térinformatikai konferencia és szakkiallítás a Debreceni Egyetemen 2018. május 24–25-én

Az elmélet és a gyakorlat találkozása alcímű TÉRINFORMATIKAI KONFERENCIA ÉS SZAKKIÁLLÍTÁS ebben az évben kilencedik alkalommal került megrendezésre Debrecenben. A konferencia szervezői a Debreceni Egyetem Földtudományi Intézete, az MTA Földrajzi Tudományos Bizottság Geoinformatikai Albizottsága, az MTA DAB Földtudományi Bizottsága, a HUNAGI, a MAGISZ és az eKÖZIG ZRT.

Megállapíthatjuk, hogy a konferencia iránti érdeklődés évről évre fokozatosan növekszik. Az első konferencián 110 regisztrált résztvevő volt, ebben az évben az ország különböző felsőfokú intézményeiből, térinformatikával foglalkozó munkahelyeiről regisztráltak száma meghaladta a 180-at. A konferencia fontos résztvevőinek tekintettük a szakkiallítókat, akik a legújabb műszereket, illetve a munkahelyeiken előállított térinformatikai témájú alkalmazásokat, továbbá a szoftverek újabb verzióit mutatták be. Ebben az évben az egyetem Díszudvarán 9 kiállító mutatkozott be, illetve szakmai konzultációk voltak a konferencia résztvevőivel.

A megnyitó plenáris ülésen a résztvevőket Prof. Dr. BARTHA Elek professzor, a Debreceni Egyetem rektorhelyettese, Dr. DOBI Csaba a HB-megyei Önkormányzat jegyzője és Dr. SZABÓ Szilárd professzor, a Szervező Bizottság elnöke köszöntötte. Az üdvözlő személyek hangsúlyozták a térinformatikai kutatások és alkalmazások jelentőségét, továbbá azt is, hogy a következő években is szívesen látnának hasonló konferenciát Debrecenben. Az üdvözlések után a plenáris ülésen HAJZER Károly a BM Informatikai helyettes államtitkára, TAKÁCS András Attila közigazgatási főtanácsadó, HUNAGI főtitkár-helyettes, FEKETE Gábor Budapest Főváros Kormányhivatala, Földmérési, Távérzékelési és Földhivatali Főosztály főosztályvezetője és BARKÓCZI Zsolt a HUNAGI elnöke tartottak előadásokat.

A konferencia szakmai programja a megnyitó után, 12 (magyar és angol nyelvű) szekcióülésből, 2 poszter szekcióból, fórumból és szakkiallításból tevődött össze. A kétnapos program első estjén a konferencia résztvevői baráti találkozón vettek részt. A konferencián készült képek a konferencia honlapján megtekinthetők, illetve letölthetők.

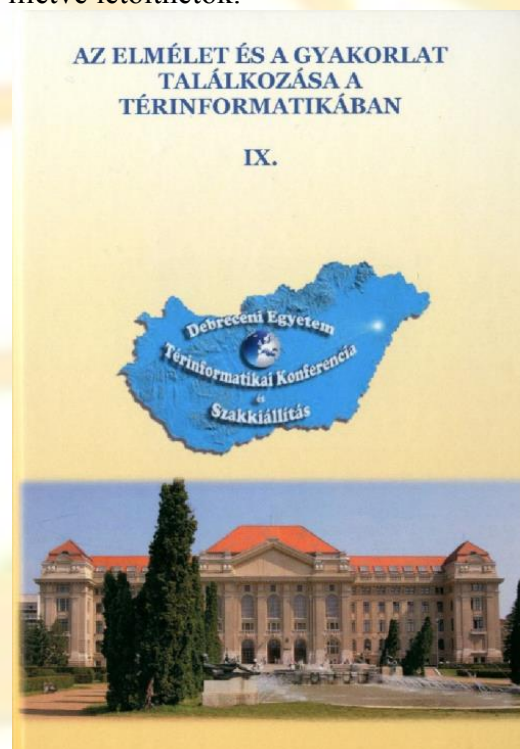
A 12 szekcióban közel 80 előadás hangzott el, amelyek a térinformatika legújabb eredményeivel és gyakorlati alkalmazásaival foglalkoztak. A 2 poszter szekcióban 9 poszteren a kutatás/alkalmazás bemutatására került sor. Külön ki kell emelni a hallgatók (PhD, MSc) aktív részvételét, akik előadásokon és posztereken mutatták be eredményeiket.

A konferencián elhangzott előadások tanulmányai, poszterek ismertetői lektorált kötetben jelentek meg, amelyet a konferencia regisztrált résztvevői átvehettek, de a téma, illetve a konferencia iránt érdeklődők a teljes kötetet a konferencia honlapjáról letölthetik.

A konferencia honlapjának a címe:

<http://giskonferencia.unideb.hu>

A konferenciát értékelés és fórum zárta, ahol a megjelent résztvevők egyrészt bíztatták a szervezőket a jövő évi konferencia szervezésére, másrészt ajánlásokat fogalmaztak meg, illetve fogadtak el.

A szervezők abban a reményben fognak hozzá a 2019. évi májusi X. térinformatikai konferencia szervezéséhez, hogy a különböző szakterületek mellett a geográfus kollégák még nagyobb számban vesznek részt előadásokkal, poszterekkel és ezzel is a földtudományok hírnevét növelik. A következő konferenciára szeretettel várjuk a különböző szakterületek térinformatikusait és a térinformatika iránt érdeklődő szakembereket is.

Lóki József, Debrecen

Geográfus Hírlevél – ötvenedik szám

Több mint tizenkét éve, 2006. február 5-én jelent meg a *Geográfus Hírlevél* első száma. Ez a mostani az ötvenedik kiadvány és így egy rövid számvetésre készíthet. Az elmúlt idő alatt rendszeresen megjelenve, több mint ezer oldalnyi anyag vált elérhetővé a geography.hu honlapon, köszönettel a külső szerzőknek – merjük felsorolni a legtöbbet publikáló nevét: CSATÁRI Bálint, GÖÖZ Lajos, HORVÁTH Gergely, KOVÁCS-PÁLFFY Péter, LÓCZY Dénes, WANEK Ferenc –, valamint GÉCZI Róbert szerkesztési és menedzselési munkájának. Eredendően a hírlevél célja egy rendszeres tájékoztató nyújtása volt, elsősorban a felsőoktatásban és kutatásban dolgozó szakemberek számára. A mintaként szolgáló német *Rundbrief*, az amerikai AAG (American Association of Geographers) értesítő, melyek azóta komoly pozíciókat foglaltak el a geográfus közösségnek szóló információk szolgáltójaként.

Az induláskor megfogalmazott jámbor szándék, amely az információ-szolgáltatás mellett reménykedett a szervezettség harmonizálásának támogatásában, a szakma belső kohéziójának növelésében, nem igen tudott megvalósulni. A reménykedő nyitás a külső szereplők irányába eddig sajnos nem volt eléggé sikeres. A geográfus társadalom e kovásának szánt eszköz megjelenésével a hazai konferenciák, workshopok, tanácskozások száma nem gyarapodott észrevehetően, és csak kevéssé sikerült oldani a kutató és oktató intézmények belső, kissé zárt világát is. A közös megbeszélések lehetőségét és az összekovácsolás szándékát azonban még mindig nem szeretnék feladni és a kommunikáció ezen formáját lezárni.

Feltétlenül említésre méltó a hírlevél több pozitív hozadéka: egyrészt a geográfus és a földrajzos egyetemisták és doktoranduszok egy olyan fórumra leltek, ahol kipróbálhatják írói vénájukat, megoszthatják véleményüket, friss tapasztalataikat, benyomásaikat. Többen itt közölték első írásaikat, legyen az konferenciáról szóló beszámoló, szakkönyv recenziója, vagy külföldi földrajzi tanulmányokról szóló beszámoló. Másrészt az oldalainkon megjelenő cikkek, tanulmányok bekerülnek az Elektronikus Periodika Archívum és Adatbázisba, vagyis a magyar e-folyóiratok és egyéb digitális időszaki kiadványok nyilvántartásába és gyűjteményébe; a Nemzeti Média- és Hírközlési Hatóság ugyanis nyilvántartásba vette a kiadványt, továbbá az Országos Széchényi Könyvtár Magyar ISSN Nemzeti Központja azonosítószámmal látta el a *Geográfus Hírlevelet*.

És hogyan tovább? – nem tudni. Függ a szerkesztőtől, az olvasóktól, na meg a szerzőktől. Én legszívesebben glosszát írnék a századik számban is.

Mezősi Gábor, Szeged

Földrajzi, magyar nyelvi és szövegértési „lecke” nemcsak „fiúknak”*

Tisztelt, kevésbé tisztelt és nemcsak fiúk! („Akinek nem inge, ne vegye magára!”)

Kérem, nézzék meg figyelmesen a mellékelt térképvázlatokat! Remélem, segít abban, hogy megértsék, mi a különbség Közép-Kelet-Európa, illetve Kelet-Közép-Európa földrajzi helyzete és földrajzi fogalma között! És abban is, hogy Magyarország és a Visegrádi Négyek másik három országa Kelet-Közép-Európában van, nem Közép-Kelet-Európában! Nemcsak földrajzilag, hanem a magyar nyelv és szövegértés szabályai szerint is! Azaz Kelet-Közép-Európa esetében a „kelet” Közép-Európa jelzője, Közép-Kelet-Európa esetében a „közép” Kelet-Európáé! S ahogy a térképvázlat is mutatja Közép-Kelet-Európa körülbelül Kelet-Európának a Dnyeper és a Volga közötti része.

Sajnos az utóbbi hét (7) évtized történelmi-társadalmi eseményei, az ezeket vizsgáló tudományok és az egyre igénytelenebb tömegtájékoztatás alaposan összekeverték az égtájakra és a társadalmi berendezkedésre vonatkozó fogalmakat (HEVESI Attila 2002: *Nyugat és Kelet határán*. Földrajzi Közlemények CXXVI./L./1-4., 163-168.o.). Nyugati (!) országként szerepeltették pl. Norvégiát, Svéd- és Finnországot, esetenként a volt Jugoszláviát, néha még Japánt is! S mindennek siralmas hatása máig érzékelhető, azaz hallható és olvasható.

Bár, ahogy a mellékelt ábrán is látszik, Európa két nagy tájának, Közép- és Kelet-Európának természetföldrajzi határai helyenként bizonytalanok, de Kelet-Közép-Európa Közép-Európa része, Közép-Kelet-Európa pedig Kelet-Európáé! Az égtáji megjelölések csillagászati, térképészeti és természetföldrajzi alapfogalmak! Illelnek ezt a földrajzzal többé-kevésbé rokon tudományok – főleg a közgazdaságtan, a geopolitika-politológia és a történelem művelőinek – és persze a tömegtájékoztatásnak is megtanulnia és tiszteletben tartania! Mert az igénytelen pontatlanság az félretájékoztatás, s mint ilyen minden tekintetben káros, itthon és más országokban egyaránt!

* Utalás Ady Endre *Történelmi lecke fiúknak* című versére.

Hevesi Attila, Miskolc

Tudományos és oktatási események***Határon túl***

2018. június 28–július 1. **XI. Tudomány- és Technikatörténeti Konferencia.** Csíksomlyó
<https://emt.ro/esemeny/tudomany-es-technikatorteneti-konferencia/meghirdetes/xi-tudomany-es-technikatorteneti-0>

Itthon

2018. június 23–25. **International Conference on Education and New Developments.**
Budapest
<http://end-educationconference.org/>

2018. szeptember 3–7. **Air pollution, weather and climate and their mutual interactions from local/urban to global scales.** Budapest
<http://meetingorganizer.copernicus.org/ems2018/sessionprogramme>

2018. szeptember 3–7. **EMS Annual Meeting: European Conference for Applied Meteorology and Climatology 2018.** Budapest
<http://meetingorganizer.copernicus.org/ems2018/sessionprogramme>

2018. október 12. **XII. Régiók a Kárpát-medencén innen konferencia.** Szeged
<http://vikek.eu/>
Információ: gulyas1@t-online.hu

2018. november 9–11. **IX. Magyar Földrajzi Konferencia.** Debrecen
<http://geo.science.unideb.hu/foldrajzkonf2018/index.html>

Külföldön

2018. július 3–6. **GI_Forum. 21st Conference on Geo-information science.** Salzburg, Ausztria
<http://www.gi-forum.org/>

2018. július 4–6. **International Conference on the management of Energy, Climate and Air for a Sustainable Society MECAS 2018.** Havana, Kuba
<https://mecas2018.com/en/overview/>

2018. július 5–11. **International Conference and Early Career Scientists School on Environmental Observations, Modeling and Information Systems ENVIROMIS-2018.**
Tomszk, Oroszország
<http://www.scert.ru/en/conferences/enviro18/call/>

2018. július 12–15. **AGILE 2018.** Lund, Svédország
<https://agile-online.org/index.php/home-2018>

2018. július 22–27. **IGARSS 2018. International Geoscience and Remote Sensing Symposium.** Valencia, Spanyolország
<https://www.igarss2018.org/Default.asp>

2018. július 24–26. **1st International Conference on Smart Cities and Communities.**
Ouagadougou, Burkina Faso
<http://www.icscc2018.org/>

2018. július 24–27. **5th Global Conference on Economic Geography: “Dynamics in an Unequal World”.** Köln, Németország
<http://www.gceg2018.com/home.html>

2018. augusztus 6–7. **CUSP 2018: 20th International Conference on Urban Studies and Planning.** Vancouver, Kanada
<https://www.waset.org/conference/2018/08/vancouver/ICUSP>

2018. augusztus 6–10. **2018 IGU Regional Conference and Annual Meeting of the CAG.**
Quebec, Kanada
<http://igu2018.ulaval.ca/>

2018. augusztus 28–31. **GIScience 2018.** Melbourne, Ausztrália
<http://www.giscience.org/>

2018. szeptember 4–5. **IGU Commission Geography of Governance.** Lizsazon, Portugália
<https://igu-online.org/igu-commission-geography-of-governance-2018-annual-conference/>

2018. szeptember 4–5. **Eurasian GIS congress 2018.** Baku, Azerbajdzsán
<https://igu-online.org/eurasian-gis-congress-2018/>

2018. szeptember 5–9. **Water resources and wetlands.** Tulcea, Románia
<http://www.limnology.ro/wrw2018/abstract.html>

2018. szeptember 17–19. **INTERGEO 2018.** Stuttgart, Németország
<http://www.intergeo.de/intergeo/messe/standorte.php>

2018. szeptember 24–26. **Urban Remote Sensing – Challenges & Solutions.** Bochum, Németország
<http://urs.earsel.org/workshop/2018-urs-ws/home/>

2018. szeptember 26–27. **Smart Cities in Smart Regions – 2018 Conference.** Lahti, Finnország
<http://www.lamk.fi/tapahtumat/smart-cities-in-smart-regions/Sivut/default.aspx>

2018. október 1–3. **3D Geoinfo Conference.** Delft, Hollandia
<https://www.utwente.nl/en/3dgeoinfo2018/>

2018. október 16–18. **INTERGEO 2018.** Frankfurt, Németország
<http://www.intergeo.de/>

2018. október 25–26. **Spaces & Flows: Ninth International Conference on Urban and ExtraUrban Studies.** Heidelberg, Németország
http://spacesandflows.com/2018-conference/call-for-papers?utm_source=FES1

2018. november 12–14. **Conference of Education, Research and Innovation,** Sevilla, Spanyolország
https://iated.org/iceri/topics?utm_source=mailingMAY&utm_medium=email&utm_campaign=ICERI2018

2019. április 9–11. **GA Annual Conference and Exhibition.** Manchester, Anglia
<https://www.geography.org.uk/Conference-2019>

2019. július 15–20. **29th International Cartographic Conference and 17th General Assembly.**
Tokió, Japán
http://icc2019.jpn.org/welcome_message.html

2020. augusztus 17–21. **34th International Geographical Congress. "Geography: bridging the continents".** Isztambul, Törökország
<http://www.igc2020.org/en/default.asp>

IMPRESSZUM

KIADJA A SZEGEDI TUDOMÁNYEGYETEM
TERMÉSZETI FÖLDRAJZI ÉS GEOINFORMATIKAI TANSZÉKE
TANSZÉKVEZETŐ DR. MUCSI LÁSZLÓ
6722 SZEGED, EGYETEM UTCA 2-6
TEL: 0662-544156; FAX: 0662-544158
geography.hu/hirlevel
FELELŐS KIADÓ: DR. GÉCZI RÓBERT
E-mail: robi@earth.geo.u-szeged.hu
HU ISSN 2064-9800